

NĚKOLIK MYŠLENEK K PREZENTACI TÉMATU STÁŘÍ V INTERNETOVÉM ZPRAVODAJSTVÍ

Pavla Vyhnálková

Anotace

Cílem článku je zamyslet se nad prezentací tématu stáří v internetovém zpravodajství. Podklady pro úvahu byly získány metodou obsahové analýzy a odrážejí některé současné aspekty reflexe stáří v naší společnosti.

Klíčová slova

Stáří, reflexe stáří, masmédia, internet.

Article summary

Some thoughts on the way Internet news portals present the topic of old age

The purpose of the present paper is to investigate the manner in which old age is presented by Internet news portals. The discussion is supplemented by data collected in a content analysis which reflect some current aspects of the conception of old age in our society.

Key words

Old age, conception of old age, mass media, Internet.

Žijeme v době, kdy se výrazným způsobem mění demografická struktura obyvatelstva rozvinutých zemí. Vlivem poklesu porodnosti a prodlužování délky lidského života dochází k jevu, který jsme si zvykli označovat jako stárnutí obyvatelstva. Téma stáří nabývá na významu v rovině celospolečenské i individuální – snad nikdy dříve mu nebyla věnována taková pozornost.

Pokud chceme blíže nahlédnout do kontextů, v nichž je téma stáří v současné době vnímáno, nabízí se nám řada možností. Cílem následující stati je předložit výsledky drobné analýzy obsahu článků, které byly uveřejněny na zpravodajské části internetového portálu a které se problematiky stáří nějakým způsobem dotýkaly. Hromadné sdělovací prostředky jsou v dnešní době význam-

ným faktorem v procesu utváření veřejného mínění – lze říci, že realitu nejen reflektují, ale také konstruují. Způsob, jakým média prezentují téma stáří, tedy není pouhým odrazem toho, jak je toto téma ve společnosti vnímáno. Předkládaná informace, její implicitní či explicitní interpretace a konečně i zaměření souvisejících problematik zároveň velmi silně společenské vnímání a postoje formuje. Z tohoto důvodu je mediální prezentace stáří (a všech závažných témat dnešní doby vůbec) hodna pozornosti i určitého zamyšlení.

Pro obsahovou analýzu byla zvolena zpravodajská část portálu Centrum.¹ Analyzovány byly celkem šedesát tři články zveřejněné zde v období od 1. listopadu 2005 do 15. května 2006, v jejichž textu či názvu se vyskytoval alespoň jeden z následujících výrazů:

<i>starý člověk,</i>	<i>senior,</i>	<i>důchodce,</i>
<i>starý muž,</i>	<i>seniorka,</i>	<i>důchodkyně,</i>
<i>stará žena,</i>	<i>senioři,</i>	<i>důchodci.</i>
<i>starší lidé,</i>		

Podle kontextu, v jakém téma stáří pojednávaly, lze zpravodajské články rozdělit do následujících skupin a podskupin:

1. **Demografické stárnutí** (7 článků):
 - statistické ukazatele stárnutí obyvatelstva, budoucí poměr mezi pracujícími a důchodci (3 články),
 - strategie vedoucí k vyrovnání se s ekonomickými a sociálními dopady demografického stárnutí v České republice, Evropské unii i jinde ve světě (4 články);
2. **Legislativní normy přispívající ke zkvalitnění života seniorů** – zákony o sociálních službách, vyplácení penzí, pozitivní diskriminaci atd. (6 článků);
3. **Sociální služby a sociální péče** – financování a správa domovů pro seniory atd. (4 články);
4. **Senioři a trh** – senioři jako potenciální či skuteční uživatelé mobilních telefonů a tarifů mobilních operátorů apod. (4 články);
5. **Zdraví ve stáří** – doporučení pro zachování duševního i fyzického zdraví, výsledky výzkumů zdravotních obtíží spojených se stářím (5 článků);

¹ <http://www.aktualne.centrum.cz>

6. **Senior jako oběť trestného činu či porušování lidských práv** (14 článků):
 - senior jako oběť majetkové trestné činnosti – podvodné vylákání peněz apod. (4 články),
 - senior jako oběť násilné trestné činnosti – vražda (6 článků),
 - senior jako oběť diskriminace nebo porušování lidských práv (4 články);
7. **Senior jako oběť neštěstí** – požár domova pro seniory, dopravní nehoda atd. (3 články);
8. **Senioři jako specifická skupina ve společnosti** (11 článků):
 - senioři jako ekonomicky slabší skupina obyvatelstva – úhrada zdravotního pojištění státem, kupní síla seniorů atd. (4 články),
 - senioři jako zdravotně citlivější skupina obyvatelstva – nutnost zvýšené ochrany před znečištěným ovzduším, chorobami apod. (7 článků);
9. **Stáří jako téma předvolebních kampaní a projevů politiků** v České republice i v zahraničí (5 článků);
10. **Jiné** – senior jako pachatel trestné činnosti atd. (4 články).

Tab. 1:

Četnosti jednotlivých tematických skupin analyzovaných článků

Pořadí	Témata zpravodajských článků	Četnost	Procenta
1	Senior jako oběť trestného činu či porušování lidských práv	14	22,2
2	Senioři jako specifická skupina ve společnosti	11	17,5
3	Demografické stárnutí	7	11,1
4	Legislativní normy přispívající ke zkvalitnění života seniorů	6	9,5
5	Zdraví ve stáří	5	7,9
5	Stáří jako téma předvolebních kampaní a projevů politiků	5	7,9
6	Sociální služby a sociální péče	4	6,4
6	Senioři a trh	4	6,4
6	Jiné	4	6,4
7	Senior jako oběť neštěstí	3	4,7
	Celkem	63	100,0

Jak je zřejmé z výše uvedeného, nejčastěji bylo zastoupeno téma trestné činnosti páchané na seniorech, dále problematika specifických aspektů stáří a demografického stárnutí. Nejnížší počet článků se zabýval sociálními službami a péčí, seniory jako účastníky trhu a seniory jako oběťmi neštěstí.

Z jiného pohledu lze analyzované články rozdělit do dvou skupin podle toho, zda problematika stáří a jeho různých aspektů byla jejich centrálním tématem, či zda se o seniorech zmiňovaly pouze okrajově, v nějaké jiné souvislosti. Článků zabývajících se přímo a primárně stářím bylo třicet dva, článků, které se tématu stáří dotkly pouze letmo, bylo o jeden méně – poměr obou skupin je tedy velmi vyrovnaný. Ve skupině článků přímo se věnujících stáří byly relativně nejvíce zastoupeny články týkající se seniorů jako obětí neštěstí či trestné činnosti. Oproti tomu ve skupině článků, jejichž stěžejní téma bylo jiné, se relativně nejčastěji objevovaly články zmiňující seniory jako specifickou skupinu ve společnosti.

Co se týče titulků, některé z vyhledávaných klíčových slov se vyskytlo v celkem dvaceti šesti nadpisech článků. Nejčastěji, celkem osmákrát, byl zastoupen výraz *důchodce* (*důchodkyně, důchodci*), slovo *senior* (*seniorka, seniori*) se v nadpisu objevilo pětkrát a slovo *starý* (*muž, žena, člověk; staří lidé*) třikrát. Nejfrekventovanější výraz, *důchodce*, se nejhojněji vyskytoval opět v souvislosti s problematikou trestné činnosti a porušování lidských práv.

Máme-li předložené údaje stručně shrnout a pokusit se o jejich interpretaci, je zřejmé, že výsledný výstup není příliš potěšující. Stáří, jehož obraz se skrze realizovanou analýzu před námi jako mozaika poskládal, je na prvním místě stáří napadané a diskriminované. Tato skutečnost je alarmující a vyzývá k vážným úvahám o možnostech řešení, především cestou prevence. Dále je nám prezentováno stáří, které potřebuje specifický přístup v sociální, zdravotní, legislativní a ekonomické oblasti. Stáří, které nemusíme vnímat pouze jako hrozbu pro budoucí daňové poplatníky, neboť se na ně můžeme připravit prozíravými koncepcemi penzijního systému i systému sociálních služeb. Konečně se zde setkáváme i se stářím, které může být zdravé, pokud o své zdraví správně pečuje.

Na stránkách pedagogického časopisu nelze opomenout poznámku o vzdělávání ve stáří. Je s podivem, že mezi šedesáti třemi analyzovanými články se nenašel ani jeden, který by byl na vzdělávání seniorů zaměřen, byť jen okra-

jově.² Přitom právě vzdělávání, jakkoli i ono má své limity, může napomoci efektivnímu řešení řady problémů, na které realizovaná analýza poukázala. Informovanost starších občanů o prevenci sociálně patologických jevů, podporovaná například přednáškami, televizními a rozhlasovými pořady či tištěnými materiály, může významným způsobem eliminovat snadnou napadnutelnost a zranitelnost seniorů. Stejně tak je třeba podtrhnout význam výchovy a vzdělávání ke zdravému životnímu stylu, ať již se týká výživy, pohybu, psychohygieny či zájmových aktivit.

Vzdělávání a výchova je zároveň i cestou, jak vést mladší lidi k toleranci a úctě vůči lidem starším. Senioři mohou být pro celou společnost velkým přínosem a obohacením, budeme-li jejich schopnosti, znalosti a moudrost reflektovat a přijímat. Také tomu se musíme stále učit. Hromadné sdělovací prostředky nám v tom mohou pomoci, pokud na svých stránkách a ve svých pořadech budou vůči stáří vnímavé a otevřené.

Použité zdroje

<http://www.aktualne.centrum.cz>

POSPÍCHALOVÁ, Pavla. *Postoj seniorů ke vzdělávání (se zaměřením na domov důchodců)*. Hradec Králové : Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2004. 112 s. Diplomová práce.

Mgr. Pavla Vyhnálková
Katedra primární pedagogiky
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého
Žižkovo nám. 5, 771 40 OLOMOUC
e-mail: pavla.vyhnalkova@atlas.cz

² Před necelým rokem byla autorkou tohoto článku realizována podobná analýza (nebyla publikována). V daném období byly v internetovém zpravodajství články s tematikou vzdělávání seniorů zastoupeny poměrně hojně, proto lze hodnotit jako poněkud překvapivé, že v nyní sledovaném období se takový článek neobjevil ani jedenkrát. Tato skutečnost může být dána tím, že existují témata, která jsou v určitých obdobích považována za aktuální a hodně se o nich v médiích hovoří (jejich frekventovaný výskyt může mít charakter jakési řetězové reakce), ovšem za nějakou dobu jsou vytlačena tématy jinými, ačkoliv jejich důležitost neklesá. Pro objasnění příčin tohoto jevu by bylo zapotřebí podrobnějšího rozboru, který je však mimo zamýšlený rozsah článku.